

‘Stier moet hoger scoren voor voorhand dan voor hoogtemaat’

Degelijkheid in bouw van koe en stal

Peter Aalberts en Jeanet Brandsma melken 230 koeien en bouwden een stal voor 300 stuks melkvee. Door de 1,5 VAK personeel kan Aalberts zich toeleveren op zijn passie: fokkerij. Een goede gebruikskoe is zijn streven. „Ik wil stieren fokken waar boeren later nog enthousiast over zijn. Aldo past in dat plaatje.”

Om de oude jongveestal nog niet te hoeven wegbreken, is de nieuwe stal voor de melkkoeien schuin achter de oude geplaatst, maar wel er aan vast. De stal is gebouwd volgens een beproefd concept, dus met ligboxen en met een normaal dak. „We wilden de fouten uit de oude stal verbeteren en degelijk bouwen; het moet namelijk wel werken. Bovendien is het systeem zo groot, dat je je geen fouten kunt veroorloven”, stelt Peter Aalberts. Degelijk is een woord dat ook past bij Aalberts’ fokbeleid, maar dat later.

Mest in boxen

Het is niet zo dat Aalberts niet open staat

voor nieuwe dingen. Integendeel. „We zijn altijd al op zoek naar het ideale ligbed. We hebben ook compost gebruikt, eigenlijk een combinatie van gehakseld stro en compost, totdat we een keer het land niet op konden en we geen stro hadden. Daardoor werd de compostbodem te hard.” Aalberts ging op zoek naar iets anders en kwam bij de loonwerker uit, die een mestscheider had. „Dat ging een keer fout, omdat we broei in de opslag hadden. Eigenlijk moet je het product zorgvuldig inkuilen als je ineens een grote voorraad maakt.”

De oplossing bleek zelf een mestscheider aanschaffen. Er staat inmiddels een Sepcom-mestscheider achter de stal, die anderhalf tot

twee dagen mest moet scheiden voor een week boxvulling. „Eigenlijk is dat ook beter. Met de loonwerker haal je ook mest van andere bedrijven op je bedrijf binnen”, stelt Jeanet Brandsma. Aalberts: „De koeien liggen mooi in de boxen, maar het duurde wel vier maanden om het ligbed op niveau te krijgen.”

Imagoschade

In de nieuwe stal ligt een emissiearme W4-vloer in de stal, die volledig is onderkelderd. Alle drijfmest gaat door de mestscheider, waarbij maïs in het rantsoen een essentiële component is. „Anders wil het niet”, stelt Aalberts. Matrassen waren voor hem

Genomics-stier Batenburg G. Stellando (Fidelity x O Man) komt uit de Ginster-koefamilie, die eerder al de stieren Aldo en Jorik voortbracht.

Batenburg Ginster 2545 (AV 90) is de moeder van Stellando en de beste koe die Aalberts ooit fokte. In haar derde lijst produceerde ze in 305 dagen 16.391 kilo melk met 3,65 procent vet en 3,33 procent eiwit (LW 121).

overigens geen optie. „Daar liggen koeien te veel melk op uit. Nu doen ze dat ook wel eens een beetje, maar dan krab ik er wat gedroogde mest overheen. Tot nu toe gaat dat goed, maar ook hier zijn de risico's niet uit te sluiten.”

„Mest in de boxen (Aalberts en Brandsma pleiten ervoor het systeem ‘green bedding’ te noemen, red.) past in het kringloopdenken. Je haalt immers geen ‘andersoortige’ materialen naar binnen”, stelt Brandsma. Of het ook imagoschade met zich mee kan brengen, verwacht ze niet, maar ze noemt het wel belangrijk dat er binnen de keten goed gekeken wordt naar de risico's van dit systeem.

Krachtvoer doseren

Naast een nieuwe stal kwam er ook een nieuwe melkstal op het bedrijf, een 2 x 18-stands rapid exit-melkstal met individuele krachtvoerdosering van GEA Farm Technologies. „We zijn krachtvoer tijdens het melken gaan voeren, omdat het beter moest lopen. In de oude melkstal voerden we niet en moesten we veel koeien halen”, aldus Aalberts. Het krachtvoer bracht inderdaad verbetering, al was er wel discussie over de manier van krachtvoer verstrekken. Aalberts wilde omwille van de rust geen krachtvoerautomaten in de stal, terwijl Brandsma haar twijfels had bij het feit dat de hoogproductieve koeien hun krachtvoer nu niet verspreid over de dag, maar in slechts twee porties moeten opnemen. Op het bedrijf is geen apart melkstalgebouw. „Met een melkstal tussen de koeien zijn de kosten lager en de looplijnen korter. Een nadeel is dat de uitbreidingsmogelijkheden ook beperkter zijn, maar aan de andere kant is 300 koeien ook al wat.” Bijzonder is de subway onder de melkstal. De apparatuur is er in weggewerkt en de subway biedt tevens de mogelijkheid om de melkstal van buiten de stal schoon te bereiken. „Het voordeel is dat je de biest vanuit de melkstal schoon naar de kalveren kunt brengen, al moet je wel met de biestmelk de trap op en af”, aldus Brandsma.

Geen robots

Aalberts is heel enthousiast over het melken. „Laatst dachten we dat het te koud zou zijn, maar dat viel mee.” Melkrobots zijn nooit een optie geweest. „Ik ben totaal geen computerman en vind melken schitterend mooi. Bovendien is het melken als ik het

volledig zou uitbesteden net zo duur als robots, maar dan zonder gepiep 's nachts.” Vaste medewerker Gerjan Miggels, die voor 40 uur op de loonlijst staat, melkt de koeien doorgaans 's middags en Aalberts 's ochtends. Nu de stal klaar is en bijna alles optimaal functioneert – alleen de voergang had achteraf niet volledig gevlinderd moeten worden, waardoor deze nu te glad is – gaat Aalberts zich weer meer richten op de fokkerij. „De fokkerij is mijn passie.” Ook Brandsma is behept met het fokkerijvirus. Ze studeerde fokkerij in Wageningen en werkte jarenlang bij Alta. Tegenwoordig is ze als bestuurslid van de Vakgroep Melkveehouderij bij LTO veel van huis en daarom regelt Aalberts de fokkerij hoofdzakelijk alleen.

Levensproductie

Peter Aalberts kent al zijn koeien, al zegt hij dat het met het toenemende aantal wel steeds lastiger wordt. Met kennen bedoelt hij overigens de afstamming kennen tot in vijf generaties. „Van de mindere koeien ken ik alleen de vaders, je moet op het laatst zoveel onthouden.” De fokkerij zit er al van jongs af aan in. „Toen ik 12 jaar was, zei ik dat ik een stier wilde fokken. Er was niemand op de mavo die dat snapte.” Later liep de jonge Aalberts stage op het bedrijf van Joachim Schröder in Bremerhaven in Duitsland, de fokker van de latere fokstier Belt. „Schröder had ook andere lijnen, namelijk die van de Bakels-fokkerij op levensproductie. Daarvan hebben we destijds drie kalfjes gekocht. Eén ervan was Ginster. Ze

had als afstamming Bell x President.” Aalberts was heel enthousiast over de Bakels-fokkerij, alleen was er niets meer van beschikbaar, althans niets populairs. Hij zocht toen naar andere stieren uit stammen met veel levensproductie en kwam uit bij Riehlholm Mutual. De combinatie met Ginster leidde tot drie volle broers (en één zus), waarvan Batenburg Ginstra Aldo de beste bleek.

Aldo

Aldo stond er bekend om extreem kleine koeien te geven. Vandaag de dag noteert hij voor hoogtemaat een fokwaarde van slechts 85. „De President, de moeder van Ginster, was een Jersey-achtige koe”, verklaart Aalberts. Omdat Aldo kleine koetjes gaf en daardoor ook voor de andere exterieuronderdelen werd ondergewaardeerd, werd hij in Nederland nooit op waarde geschat. Hij kreeg dan ook niet de beste koeien als partner. Dat het met zijn levensduur echter wel goed zat, bleek later. Er is inmiddels een flinke schare koeien met een levensproductie boven de 100.000 kilo melk met Aldo als vader en de stier laat dan ook nog altijd een fokwaarde levensduur van +467 dagen noteren. „Als je in levensduur vooruit wilt, is het noodzakelijk op levensproductie te selecteren”, stelt Aalberts. „Dan heb je de kans dat het er ook uitkomt en bij Aldo is dat het geval.” De stier is in Ierland en Nieuw-Zeeland veel gebruikt en Aalberts en Brandsma zullen dan ook nooit het moment vergeten dat ze tijdens hun

Gerjan Miggels is de vaste medewerker op het bedrijf. Hij melkt de koeien steevast 's middags.

De melkstal is via een route onder de koeien door van buiten de stal schoon te bereiken.

De subway (links) herbergt de apparatuur van de melkstal.

In de 2 x 18-stands rapid exit melkstal krijgen de koeien individueel krachtvoer.

Batenburg Marie 836 (Ronald x Sunny Boy) produceerde al meer dan 120.000 kilo melk met hoge gehalten en is weer drachtig. Net als haar moeder slechtte ze inmiddels de barrière van 10.000 kilo vet en eiwit. Aalberts gebruikte al vier zonen van haar als dekstier.

In de ligboxen ligt gedroogde mest en de ligboxen hebben een verhoogde schoftboom. De ruimte tussen de tegenover elkaar liggende boxen is zo groot dat een koe niet klem komt te zitten als ze er onverhoeds onderdoor kruipt.

huwelijksreis in Nieuw-Zeeland bij een boer kwamen die speciaal voor die gelegenheid twintig Aldo-dochters apart had gezet.

Sobere opfok

Hoewel Aalberts in het verleden wel met koeien naar de keuring ging en ook wel met succes, is deelname aan fokveedagen vandaag de dag geen doel op zich meer. „Het is ons fokdoel niet en het kost heel veel tijd“, legt hij uit. De veehouder fokt zijn jongvee sober op en voert zijn koeien niet te hard. „De koeien worden hier niet in de watten gelegd. Het ruwvoeraandeel is ook wat hoger dan gemiddeld.“ Aalberts' doelstelling is dat de beste koeien op die manier vanzelf komen 'bovendrijven'. „Ik wil goede stieren fokken, waarmee ik overigens niet wil zeggen dat dat helemaal niet kan samengaan met fokveedagen.“

Aalberts' fokdoel is een koe die goed produceert en die oud kan worden. „Het is de kunst een potentiële honderdtonner als vaars al te ontdekken. Vroeger werd er alleen op productie gefokt. Op productiefokken is ook goed, zolang dat maar wel gepaard gaat met vreetcapaciteit. Daarom kunnen vaarsen maar beter wat ronder en bespierder zijn, want dan houden ze de conditie er langer op. Als koeien ouder worden, worden ze vanzelf schraler“,

stelt Aalberts. „Onze koeien waren vroeger ook smaller dan tegenwoordig.“

Triple-A

Het voordeel van fokken op voerefficiëntie ziet Aalberts dan ook niet direct. „Dat kun je misschien bij honderdtonners doen om de meest efficiënte er uit te halen, maar bij vaarsen ga je nat“, meent hij. „We moeten een koe hebben met voldoende inhoudsmaten.“ Om een optimale bouw te bewerkstelligen, werkt hij al zo'n 20 à 25 jaar met het aAa-systeem. „Het werkt en het verandert niet. Je moet er ook niet blind op varen, maar het boert met 5-stieren makkelijker dan met 2-stieren. Met alleen maar code 5 (breed, red.) kom je er trouwens ook niet; dan wordt alles te laag en te diep. Maar de Holstein-populatie is doorspekt met code 2 (hoog, red.). We moeten dan ook meer zoeken naar code 5. Twee keer een 5-stier en dan één keer een 2-stier“, vindt Aalberts. Behalve naar de aAa-code kijkt Aalberts ook naar de onderbalk. „De stieren die ik gebruik, moeten voor voorhand een hoger cijfer hebben dan voor hoogtemaat. Wel moeten ze boven de honderd scoren voor de framekenmerken, anders worden ze te licht.“ Andere kenmerken die hij belangrijk vindt, zijn beengebruik en klauwgezondheid. De

productie staat echter voorop. „Alle andere kenmerken zijn randvoorwaarden.“

Inkruisen

De stieren die worden ingezet, hebben bij voorkeur een productiefokwaarde van pakweg 700 tot 1.000 kilo melk met goede gehalten. „Daar is makkelijker mee te werken dan met echte melkstieren.“ Verder moeten ze in ieder geval 60 kilo vet en eiwit in de Inet hebben en stijgen over de lactaties. Ook kijkt Aalberts naar de aanhoudingspercentages. „Ik zie graag oude koeien in de afstamming. Bloedlijnen die dat hebben, geven overigens geen garantie op een hoge levensproductie. Geduld is de enige manier om het zeker te weten.“ In de stal lopen ook enkele volledig zwarte dieren en dieren met zwart beenwerk. „Ik heb ooit 30 à 40 rietjes gekocht van de Brown Swiss-stieren Vigor, Encore en Event. We melken al twee Vigors en die doen het prima.“ Met het oog op de smalle bloedvoering van het huidige Holstein-ras, is Aalberts zijn blik alvast gaan verbreden. „Ik ben een aanhanger van een functionele koe. Dat hoeft niet per se een Holstein te zijn, ik schroom niet voor een beetje vreemd bloed. Kian en Sunny Boy waren ook niet zuiver. Overigens vind ik wel dat je voorzichtig moet zijn met andere

rasen. Anders kan het namelijk wel eens tegenvallen, als je goede Holsteins gewend bent. Door lukraak in te kruisen, komt het niet goed.“

Eigen stieren

Om de levensduur van de veestapel op te krikken, krijgen eigen stieren ook volop kansen. Dat wil zeggen stieren die naar de KI zijn gegaan en dekstieren die alleen op het bedrijf worden gebruikt. Aalberts gebruikt al vier stieren met als vaders Jocko, Lightning, Shogun en O Man uit Ronald-dochter Marie 836. Ze produceerde al 10.000 kilo vet en eiwit en is nog steeds in productie. Ze weet zich nog prima staande te houden in de grote koppel en is inmiddels drachtig van Twist. Naast maar liefst 16 honderdtonners bracht de Batenburg-stal tot dusver twee tientonners voort. Bijzonder is dat de andere tientonner de Sunny Boy-moeder van Marie 836 was.

„De dochters van de vier stieren uit Marie 836 doen het goed, ze zijn probleemloos en produceren rond het bedrijfsgemiddelde. De goede vruchtbaarheid valt op. Als je de vruchtbaarheid dan ook wilt verbeteren, moet je oude koeien gebruiken. Dat is ook logisch, want om oud te worden, moeten koeien regelmatig afkalven“, stelt Aalberts. „Ik vind het dan ook jammer dat ik de levensproducties van de moeders van fokstieren bij de KI slecht kan vinden.“

Jorik

Het verhaal van de Ginster-koefamilie houdt niet op bij fokstier Aldo. Zowel Alta-stier Batenburg Jorik (v. Eminenz) als CRV-stier Batenburg G Foremost (v. Jocko) komt uit

Batenburg Ginster 935 (Lucky Leo x Labelle x Sunny Boy x Mutual), een nazaat van de volle zus van Aldo. Vooral Jorik scoort goed op basis van de aanhoudingspercentages van zijn dochters, waar bij Foremost vooral het hoge eiwitpercentage en het foutloze exterieur opvallen. Foremost werd echter niet tot fokstier gebombardeerd, omdat de stier tot Aalberts' verbazing in de fokperiode niet meer wilde dekken. Hoewel Jorik nog als fokstier beschikbaar is, is er inmiddels sperma van een nieuwe loot uit de Ginster-familie beschikbaar. Genomics-stier Stellando gaat via de combinatie Fidelity x O Man x Osmond x Lucky Leo rechtstreeks terug op de moeder van Jorik. Stellando's moeder Ginster 2545 was volgens Aalberts een superkoe. „Ik kan geen betere koe fokken dan die; aAa-analist Jan Schilder noemde haar een van de beste koeien van Nederland. Ze had 90 punten algemeen voorkomen en een Inet van 542. Ze produceerde op haar top 70 kilo melk, iets wat we nog nooit hadden beleefd.“

Levensduur

Ginster 2545 produceerde in haar derde lijst in 305 dagen 16.391 kilo melk met 3,65 procent vet en 3,33 procent eiwit, goed voor een lactatiewaarde van 121. „Het was een pink met dikke dijnen, maar heeft nu toch een productiefokwaarde van 174 kilo vet en eiwit.“ Overigens is Ginster 2545 inmiddels gesneuveld wegens een blessure aan een kniegewricht. Aalberts spoelde de koe veelvuldig, met als resultaat vijf vrouwelijke nakomelingen van Bertil, drie Roppa's, twee Fidelity's, een Ramos en een Lonar. „Vooral de Bertils zijn goed“, aldus Aalberts. Hij gelooft dan ook niet dat de lage levensduurfokwaarde

van de stier strookt met de praktijk. „Je ziet het vaker dat stieren terugvallen, zodra de fokperiodedochters aan de melk komen. Fidelity scoort op zwartbontbasis ook negatief voor levensduur.“ Van Ginster 2545 zijn drie zonen naar de KI gegaan. Porto heeft volgens Aalberts met Roppa achteraf de verkeerde vader. Van Stellando heeft hij wel goede hoop op mooie dochterfokwaarden in de toekomst, evenals van zijn jongere halfbroer Larando (v. Lonar), die bij Veecom en KI Samen beschikbaar komt. „Alle stieren uit de Ginsters hebben goed eiwit en goede functionele kenmerken.“

Tops x Sunny Boy

Peter Aalberts melkt naar grote tevredenheid zo'n veertig O Man-dochters en is ook enthousiast over de nakom van de stieren Gibor, Cassanova en Kian. Hoekland Maik, Cogent Twist, Mavid, Big Winner, D Sol, Wyman, Dakota en Leko zijn de stieren die nu worden ingezet, evenals de jonge stieren Stellando en Borussia. Aalberts is terughoudend over genomics. „Ik denk dat de techniek geschikt is om de onderste 30 procent er uit te halen, maar niet om de toppers aan te wijzen, zoals nu gebeurt. Genomics zou je goed kunnen gebruiken om bijvoorbeeld de melksamenstelling te beïnvloeden, iets dat van één of enkele genen afhangt; iets als levensduur is veel te complex.“ Het is Aalberts' doel stieren te fokken waar boeren later nog enthousiast over zijn. „Als een stier in de fokperiode opnieuw wordt gebruikt, ben ik tevreden. Ik zou dan ook graag nog eens een verbeterde versie van Tops of Sunny Boy of een combinatie van die twee fokken.“ ■

BEDRIJFSGEGEVENS

Peter Aalberts (46) en Jeanet Brandsma (42) houden met hun kinderen Jorik (12), Stella (10) en Lara (6) een 230-koppige veestapel in Giethoorn (Ov.). Het rollend jaargemiddelde bedraagt 9.041 kilo melk met 4,35 procent vet en 3,56 procent eiwit. Het gemengde rantsoen bestaat uit snijmais en graskuil in een fiftyfifty-verhouding, aangevuld met hooi, raap en balansmeel. Daarnaast krijgen de koeien in de melkstal maximaal 5 kilo brok per dag. In de zomer wordt de grote koppel zeven uur per dag geweid. De koeien gaan half april naar buiten en komen eind september, begin oktober weer binnen. Van het 140 hectare grote grondareaal is 60 hectare

beschikbaar voor weidegang. Van de overige hectares wordt op 42 hectare maïs geteeld en de rest is grasland. In 1997 ging Aalberts in maatschap met Henk de Lange, een veehouder uit de buurt die zijn bedrijf wilde afbouwen. Aalberts wilde juist groeien, maar vanuit sociaal oogpunt graag samenwerken. De inmiddels 67-jarige De Lange voert tegenwoordig dagelijks de koeien in Giethoorn en is ongeveer 15 uur in de week beschikbaar. Gerjan Miggels (28) werkt 40 uur in de week op het bedrijf en melkt door de week steevast 's middags. De nieuwe stal is zaterdag 6 april te bezichtigen voor de bezoe-

kers van de jaarvergadering van de aAa-vereniging. Aalberts vertelt daar als echte fokkerijliefhebber – hij fokte met het Batenburg-prefix inmiddels de KI-stieren Aldo, Orkan, Daan, Jorik en Stellando – over zijn fokkerijvisie gericht op productie en levensduur. „In de oude stal zaten we op een productie bij afvoer van 45.000 kilo melk, maar die zakte door de overbezetting. Wel hebben we het vervangingspercentage op 15 kunnen houden. Vanaf nu moet de productie bij afvoer echter weer stijgen.“

